

Klimadagsordenen i Danmark og EU får stor betydning for fremtidens bygninger

Interview med Michael H. Nielsen
Underdirektør, DI Dansk Byggeri
November 2020

Klimadagsordenen har stor betydning for byggeriet, og det gælder både i forhold til nationale og i forhold til europæiske initiativer. Det er blot én af mange pointer fra Michael H. Nielsen, underdirektør i DI Dansk Byggeri, som i dette interview giver sine perspektiver på bygningers rolle i den grønne omstilling.

Forfattere: Camilla Damsø Pedersen, CONCITO, Søren Dyck-Madsen, CONCITO, Christian Jarby, Rådet for Grøn Omstilling

Dette interview er en del af projektet "Bygninger og Grøn Omstilling" støttet af Realdania og Grundejernes Investeringsfond.

Klimadagsorden får stor betydning for byggeriet

Hvilke tendenser tror du, bliver vigtigst for byggeriet frem mod 2030?

Der er kommet et markant større fokus på klima i Danmark, ikke mindst efter vedtagelsen af klimaloven fra december 2019. Her blev et bredt flertal af folketinget enige om, at udledningen af CO₂ skal reduceres med 70 procent i 2030. Derfor kommer bygningers bidrag til CO₂-udledningen også til at fylde meget, formentlig mere end energieffektivisering generelt har fyldt.

Driften af nye bygninger spiller en mindre og mindre rolle i forhold til CO₂-udledningen sammenlignet med den CO₂-belastning, der ligger i de materialer og konstruktioner, der bygges med. Det viser flere nye spændende analyser af bygningers livscyklus, for eksempel fra BUILD Aalborg Universitet. Derfor kommer der også et større og større fokus på byggematerialerne.

Fremtiden kræver produktspecifikke miljøvaredata

Er der udfordringer i forhold til et større fokus på byggematerialernes CO₂-belastning?

Først og fremmest er det jo vigtigt, at der bliver enighed om, hvordan vi opgør CO₂-belastningen fra byggematerialerne, og hvordan vi sætter et kravniveau for CO₂ pr. m² byggeri/år

I dag har vi generiske data fra miljøvaredeklarationer for forskellige typer af produkter. Men udviklingen bør gå i retning af, at den enkelte leverandør af materialer kan levere miljøvaredata for et specifikt produkt. Derved bliver der ikke bare konkurrence mellem forskellige materialer, men også mellem forskellige producenter af det samme produkt, fx mellem producenter af træelementer. Det er for eksempel ikke ligegyldigt, hvilket CO₂-aftryk træelementet har, hvor træet kommer fra, hvordan det er behandlet undervejs, hvordan levetiden er osv.

Med leverandørdata for specifikke produkter kommer CO₂-regnskaber til at være mere retvisende. BUILD arbejder på at videreudvikle LCA-byg og de beregningsværktøjer, der bliver stillet til rådighed. Men også forskellige brancher og virksomheder arbejder på at levere mere produktspecifikke miljøvaredata. En stigende efterspørgsel vil føre til, at flere og flere materialeleverandører skal kunne levere data.

Er det virksomhederne selv, der skal betale for at levere miljøvaredata for deres produkter?

I stor udstrækning, ja. Omkostningerne for materialeleverandørerne kan selvfølgelig være en barriere for at få udviklingen i gang. Der kan måske gives forsknings- og udviklingsmidler til at udvikle manglende data i generiske modeller, men for specifikke produkter bliver det på initiativ af brancher og virksomheder.

Der kan teknisk set stilles CO₂-krav til nybyggeri allerede i dag

Har vi den nødvendige data til at kunne stille et CO₂-krav pr. m²/år for nybyggeriet i dag?

VI har nok generisk data til at kunne stille et kravniveau for CO₂, som for eksempel et krav til nye bygninger om maksimalt 12 kg CO₂/m²/år i et 50 års perspektiv. Bag LCA-Byg ligger nemlig den tyske database "ØKOBAU", hvori der er data for alle byggematerialer. Men data er generiske, og ikke produktspecifikke.

Betonbranchen er kommet med danske produktspecifikke miljøvaredata på beton, som er mere CO₂-belastende end data fra det tyske ØKOBAU. Alligevel tager branchen udgangspunkt i de nye danske

data, som er baseret på danske forhold. Det er vigtigt, at vi bevæger os den vej, så vi kommer så tæt på det enkelte produkt som muligt.

Et andet spørgsmål er, hvor skal vi gøre CO₂-belastningen op - på produktionsstedet eller anvendelsesstedet? Byggematerialer forhandles over grænserne, og jeg mener det er vigtigt, at vi opgør CO₂, der hvor materialerne anvendes.

Hvordan bør et CO₂-krav fastsættes?

Det er vigtigt, at vi udvikler krav om CO₂ pr. m² byggeri, herunder opgørelsesmetoder og adgang til data, i et tæt samspil mellem det offentlige og erhvervet på samme måde, som vi pt har et samarbejde om test og afprøvning af den frivillige bæredygtighedsklasse.

Samspillet mellem regulering og erhvervsliv kan vi gentage fra dengang vi løbende skærpede energikravene. Her vurderede vi løbende udbud og efterspørgselsiden samt såvel den privatøkonomiske som samfundsøkonomiske effekt af løbende skærpelser. Den måde at lave innovation på kan vi gentage, når det handler om at stille krav til CO₂ regnskab for byggeri.

Vigtigt med samarbejder på tværs af byggeriets parter

Er der behov for at etablere nye samarbejder blandt byggeriets parter for at bidrage til den grønne omstilling?

Det er rigtig vigtigt, at der samarbejdes på tværs. Et godt eksempel er de mange anbefalinger fra Klimapartnerskabet for bygge- og anlægssektoren som viste, at byggebranchen kan komme rigtig langt ved netop at samarbejde på tværs af branchen sammen med fageksperter.

Et andet godt eksempel ser vi i det testpanel, der er nedsat for den frivillige bæredygtighedsklasse. Panelet består af en meget bred kreds af aktører, og har til formål at vurdere de værdier og opgørelsesmetoder, der er sat i den nye klasse, før de potentielt bliver bindende krav i bygningsreglementet.

Byggeriet kan være med til at løse centrale samfundsudfordringer

Hvilke muligheder giver den grønne omstilling for byggeriet?

Det vigtigt, at byggeriet forstår at læse de politiske dagsordner. Byggebranchen skal formå at vise, at den kan komme med løsninger på centrale samfundsudfordringer. I forhold til klimadagsordnen har byggeriet jo rigtig meget at byde på, hvilket Klimapartnerskabet for byggeri og anlæg også dokumenterede.

De store syndere i forhold til CO₂ er olie- og naturgasfyrene, der skal udfases. Men der er også mange andre initiativer, fx hvordan konverterer vi byggeriets byggepladser til at være fossilfri, energimærkning af bygninger osv. Det er de mange bække små, som gør, at også byggeriet kan være med til at levere CO₂-reduktioner.

Et godt samspil mellem udbud og efterspørgsel er også vigtigt. Efterspørgslen efter klimavenlige løsninger fra kommuner, bygherrer, boligselskaber mv. kan være med til at trække innovationen og udviklingen i en retning som gør, at byggeriet kan levere mindre CO₂-belastende i forhold til de materialer og konstruktioner, der anvendes.

Klimapartnerskabet for bygge- og anlægssektoren

Fik forslagene fra Klimapartnerskabet den forventede gennemslagskraft?

Nej, det tror jeg ikke. Men det er et solidt erhvervspolitisk klimakatalog, der løbende skal arbejdes videre med. Det er forslag, der kan spilles ind i de politiske processer når klimalovens ambitioner skal realiseres. Og her skal bygge- og anlægsbranchen forstå at holde sig til og aktivt lobby for de forslag, der indgår i Klimapartnerskabets 63 anbefalinger.

Skabes der større forståelse for samspillet med udbuddet og efterspørgslen, kunne vi komme langt. For eksempel hvis pensionsselskaberne begyndte at efterspørge mere intelligente bygninger, eller hvis den almene sektor og kommunerne begyndte at stille højere krav til energieffektivitet og materialeanvendelse i deres renoveringer.

Fossilfri byggepladser rummer potentialer

Er der et forslag du vil fremhæve fra Klimapartnerskabet, som har fået en effekt?

Et godt eksempel er forslaget om den fossilfri byggeplads. I forlængelse af Klimapartnerskabets arbejde nedsatte Vejdirektoratet, Københavns Kommune og DI Dansk Byggeri i foråret 2020 en arbejdsgruppe, som skulle komme med forslag til, hvordan offentlige bygherrer kan udarbejde krav til fossilfrie byggepladser i udbud af bygge- og anlægsopgaver.

På den baggrund har Københavns Kommune valgt at udbyde to konkrete projekter, hvor der skal bydes på både en konventionel byggeplads og en fossil- og emissionsfri. Med de nye udbudsbetingelser bliver det muligt at se, hvad merprisen er på alternativer til en konventionel byggeplads.

De nuværende erfaringer viser, at det er mellem 2-5 procent dyrere at efterspørge en fossilfri byggeplads. Vil kommunen betale den lille merpris, kan den bidrage til at skabe en efterspørgsel, så leverandører af maskiner begynder at investere i de elektriske løsninger, der skal til for at skabe en fossilfri byggeplads.

Københavns Kommune endte med at vælge de fossilfrie løsninger, da de lå inden for den target-pris kommunen opererede med.

Er vi der, hvor man kan have en fuldt fossilfri byggeplads?

Ikke helt. I samarbejde med Vejdirektoratet og Københavns Kommune er der lavet udbudsbetingelser om, at mellemstore maskiner op til 2,5 tons kan leveres som eldrevne maskiner. Maskiner som er større, er ikke standardprodukter endnu, men innovationen og den øgede efterspørgsel vil betyde at større og større maskiner kan leveres som eldrevne maskiner.

Indtil udbuddet af større eldrevne maskiner er tilgængelige, så må vi ty til grønne dieseler som HVO biodiesel. Det er vigtigt at man stiller krav om, at det er bæredygtig biodiesel, der anvendes. Og der kommer så yderligere et aspekt på banen, nemlig prisen på HVO diesel. Afgifterne står pt i vejen for at fremme anvendelsen af de bæredygtige grønne diesler, så det skal der også ses på. Som man fx har gjort i Sverige, hvor HVO diesel er fritaget for afgifter.

Den stigende efterspørgsel vil kunne føre til, at en række maskinudlejere og entreprenører investerer i maskiner, der enten er eldrevne, eller udlejer løsninger der er baseret på HVO diesel.

Eksemplet her viser, hvor vigtigt det er, at dem der efterspørger, og leverer, samarbejder om, hvordan der efterspørges på en klog måde. Først var der lagt op til, at 75 procent af leverancen skulle være fossilfri. Men det er ikke hensigtsmæssigt. Krav skal stilles til maskiner, og det er vigtigt, at der føres kontrol med, at den der vinder entreprisen, rent faktisk leverer det lovede.

Er der den infrastruktur, som er nødvendig for at have en fossilfri byggeplads?

Det her var også et vigtigt krav fra branchen. For at levere den fossilfri byggeplads skal der være adgang til energi på byggepladsen, den dag byggepladsen starter. Infrastrukturen der skal understøtte den fossilfri byggeplads skal være til stede.

En af de ting vi oplever i dag er, at der ofte går lang tid, før der føres energi i form af el og ofte også fjernvarme frem til en byggeplads. Hvad sker så? Der hentes en container med en dieselgenerator, der leverer strøm til byggepladsen. Sådan kommer vi ikke langt. Der skal også være adgang til fjernvarme for eksempel til udtørring af bygningen, hvor der i dag typisk benyttes gas. En masse logistik skal være på plads for, at omstillingen kan ske.

Energieffektivisering kan gøre regningen for omstillingen mindre

Forventer du et mindre fokus på energieffektivisering, når det hele kommer til at handle om CO₂?

Der kommer stadig til at være fokus på energieffektivisering, hvis byggeriet formår at fastholde, at der også er omkostninger forbundet med at producere vedvarende energi og udbygge/forstærke transmissionsnetterne. Flere samfundsøkonomiske analyser viser nemlig, at energieffektivisering kan være med til at gøre den grønne omstilling billigere. Her er byggebranchen jo desværre trængt tilbage i forhold til energisektorens meget markante fokus på at udbygge med vedvarende energi.

Behov for fokus på energieffektivitetsmål

Er der andre rammebetingelser, du gerne vil fremhæve i forhold til bygninger og den grønne omstilling?

Vi ser gerne et større fokus på mål og krav for energieffektivisering. For eksempel kunne man i den almene sektor og kommunerne sætte et større fokus på krav om energieffektivisering og CO₂ i bygningerne.

Forskellige ESCO-modeller kunne vi også få ud og arbejde i højere grad. I det hele taget er det vigtigt med fokus på nye forretningsmodeller, der kan understøtte gennemførelsen af energieffektiviseringer i bygningerne. Boligjobordningen er et andet element, der kan bruges til at aktivere boligejerne i endnu højere grad, for eksempel ved at pulje fradragene i for eksempel tre år, så du har penge til at lave mere dybdegående renoveringer.

Erfaringerne fra Project Zero i Sønderborg er også vigtige. En undersøgelse viser, at seks ud af ti boligejere i Sønderborg har valgt at sætte aktiviteter i gang for at energiforbedre deres bolig. Modellen fra Sønderborg, hvor kommunen går aktivt ind, og er med til at understøtte bygningsejerne til at energieffektivisere, kunne også udbredes til andre kommuner.

Er der de tilstrækkelige kompetencer i brancherne til at kunne håndtere den grønne omstilling?
I forhold til beregning af CO₂ i LCA-byg så er der klart stadig behov for udvikling af kompetencer.

Samspelet mellem et sundt indeklima og energieffektivisering er også rigtig vigtigt. Der er brug for større fokus på de andre fordele, der også er ved at energiforbedre bygninger, og her er det også vigtigt at håndværkerne får en større viden.

EU's klimamål får også betydning for omstillingen i Danmark

Her sidst, vil klimaregulering på EU-niveau komme til at få betydning for bygningerne?

Den europæiske dagsorden kommer til at handle meget om, hvordan Europa kan reducere sin udledning af CO₂. Det vil helt klart have betydning for både den måde, vi bygger og renoverer på, og for vores udbygning med vedvarende energi. Klimadagsorden er transnational.

Lige nu forhandles der om EU's 2030-klimamål for reduktion af CO₂. I dag er målet på 40 procents reduktion i 2030. EU-Kommissionen har foreslået en 55 procents reduktion, og EU-Parlamentet har foreslået 60 procent. Vi ved ikke, hvor målet lander endnu, men det er helt givet, at CO₂ også kommer til at fylde markant mere på europæisk niveau.

I EU's genstartspakke efter corona fylder den grønne omstilling meget. Det gør renovering af bygningsmassen også, hvilket skyldes, at bygninger står for en rigtig stor del af energiforbruget til opvarmning og køling i EU. Der er også arbejdspladser i energirenovering, og det betyder rigtig meget for EU at støtte grønne investeringer, der også kan imødegå arbejdsløshed i EU.

Senest er EU kommet med en ny kommunikation om energirenovering "Renovation wave for Europe", hvor fokus netop er på nye initiativer, der kan styrke energirenoveringsraten i Europa. Det vil også få betydning i Danmark, for også i de danske bygninger er der energieffektiviseringer at komme efter. EU har tidligere kritiseret Danmarks indsats for energieffektivisering, og den kritik må vi forvente, at der bliver lyttet til fra politisk hold.

Fakta: [Klimapartnerskabet for bygge- og anlægssektoren](#) peger på initiativer, der vil spare klimaet for 5,8 mio. ton CO₂. Det svarer til 20 procent af det, Danmark mangler for at komme i mål med sit klimamål i 2030.

[DI Dansk Byggeri](#) er branchefællesskab for 5.700 virksomheder inden for byggeri, anlæg og byggeindustri. Medlemsvirksomhederne beskæftiger knap 73.000 medarbejdere.